

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ НІМЕЦЬКОГО ДОСВІДУ В РОЗВИТОК ОПТОВОГО РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ УКРАЇНИ

Я.В. Баєнко

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права і процесу*

Очевидним є факт відношення України до країн з дефіцитом енергетичних ресурсів, оскільки рівень задоволення потреб в енергетичних ресурсах за рахунок власного виробництва дорівнює п'ятдесяти відсоткам. Однією з причин такого стану в паливно-енергетичному комплексі (далі – ПЕК) є дуже низький рівень енергоємності. Схожа ситуація складалася і в Німеччині, яка серед європейських країн посідає перше місце щодо обсягу споживання первинних енергоресурсів, у структурі яких частка вуглеводів перевищує 85% внутрішнього попиту на первинну енергію. Економіка країни на 70% залежить від імпорту вуглецевої сировини. Однак Німеччина – це найбільший виробник електроенергії в Європі. Сьогодні електроенергетична галузь Німеччини характеризується децентралізованою структурою з вертикально інтегрованими компаніями, які здійснюють свою діяльність одночасно як виробники, мережеві оператори і постачальники електроенергії з роздільним фінансовим обліком за видами діяльності, що відповідає вимогам Директив 2009/72/ЄС і 2009/73/ЄС.

Процес переходу на систему вільного ціноутворення супроводжувався прийняттям ряду нормативно-правових актів, які містять переважно імперативні норми права. До одного з таких жорстких обмежень відноситься, за необхідності підвищення тарифу на електроенергію, необхідність врахування компаніями динаміки і рівня підвищення споживчих та індикативних цін в економіці, динаміки цін на ринку паливних ресурсів. При цьому підвищення роздрібного тарифу для соціальної сфери та населення було можливим лише в разі підтвердження відповідного зростання доходів населення [3]. Наразі, 5 червня 2019 року постановою Кабміну № 483 затверджено «Положення про покладення спеціальних обов'язків на учасників

ринку електричної енергії для забезпечення загальносупільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії». Зі змісту цієї постанови вбачається її декларативна мета, а саме забезпечення стабільності, належної якості та доступності електричної енергії, підтримання належного рівня безпеки її постачання споживачам без загрози першочерговій цілі створення повноцінного ринку електричної енергії, заснованого на засадах вільної конкуренції з дотримання принципів прозорості та недискримінації. Однак прийняття подібних підзаконних нормативно-правових актів, дублюють положення окремих законів, більш того – не узгоджуються з чинним антимонопольним законодавством. Такий стан речей став можливим за відсутності застосування системного підходу в правотворчій діяльності, а також використання інтерсуб'єктивності в якості однієї з домінуючих тенденцій сучасного наукового пізнання, яка визначає визнання іншими суб'єктами певних знань, а не існування незалежного від суб'єкта об'єкта. Необхідність застосування даного принципу при дослідженні механізму регулювання ОРЕ вбачається у зв'язку із його структурно-функціональними характеристиками. Саме такий підхід мав місце в процесі реформування електроенергетики Німеччини, оскільки реформування провадилося виважено, практично без радикальної зміни діючої на той час структури господарських зв'язків, врахуванням інтересів як побутових та промислових споживачів, так і інших суб'єктів ринку. Реформування ж національного ОРЕ здійснюється стрімко, що призводить до домінування на ринку вертикально-інтегрованих компаній та зловживання монопольним становищем. Прибуток усіх виділених дочірніх компаній, які займаються транспортом, генерацією, збутом – повинен поєднуватися з ефективністю їхньої діяльності, спрямованої на підвищення надійності та доцільності роботи, розвитку інфраструктури.

За результатами аналізу чинного національного енергетичного законодавства виділяємо три напрямки реформування: перехід від регульованого ціноутворення до конкурентного, формування оптимального балансу на ОРЕ, інтеграція об'єднаної енергетичної системи України з енергетичною системою ЄС.

Прогалиною у національному енергетичному законодавстві, на відміну від досвіду Німеччини є відсутність дієвих механізмів доступу усіх споживачів до вільного вибору постачальників електроенергії.

В Німеччині реформа енергоринку реалізовувалася приблизно сім років, з врахуванням досвіду сусідніх країн та здійснювалася в чотири етапи: сплановане та системне формування законодавчої і нормативної бази електроенергетики до початку дерегулювання ОРЕ, оптимізовано ціни на різні види палива для електростанцій, створено нормативні резерви потужностей ще в умовах регульованого ринку, організовано потужні електричні зв'язки з країнами ЄС в цілях використання додаткових резервних потужностей.

Національне енергетичне законодавство в контексті реформування ОРЕ повинно розглядати конкуренцію як основу діяльності реформованого ринку, для сприяння оптимізації цін для усіх без виключення споживачів, розширення асортименту, підвищення якості і, як наслідок, стимулювати інноваційну діяльність.

Література

1. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.07.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19>.
2. Кравець І.М. Правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень: монографія / І.М. Кравець. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 240 с.
3. Энергетический поворот в Германии и Европе [Електронний ресурс]// Минск. – 2016. – Режим доступу: <https://docplayer.ru/70036969-Energeticheskiy-povorot-v-germanii-aktualnoe-polozhenie-i-diskussii-kristina-haferkamp-g-g-minsk.html>